

ПРАВЕН СТАТУТ НА ОРГАНИЗАЦИИТЕ ЗА УПРАВЛЕНИЕ НА ТУРИСТИЧЕСКИТЕ РАЙОНИ- ПРЕДПОСТАВКА ЗА РАЗВИТИЕ НА ТУРИЗМА В РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ

Мирослава Кирилова, Гергана Кирилова
miroslava.stefchova@mail.bg, g.kirilova@mail.bg

**Университет за национално и световно стопанство, София, Студентски град
БЪЛГАРИЯ**

Ключови думи: туризъм, туристически район, правен статут.

Резюме: България е страна с изключително благоприятно географско положение, което оказва влияние върху развитието на основните фактори, значими за осъществяването и просперитета на туристическата дейност на нейната територия. Тъй като туризъмът е един от важните стопански отрасли за всяка страна, колкото по-развит е той, толкова по-значима и богата е дадената страна.

В статията са разгледани, както факторите, които оказват влияние върху развитието на туризъмът в България, така и отговорните организации-техният правен статут и политики за допринасяне развитието на туризъмът в страната.

УВОД

България развива една интензивна туристическа дейност, свързана с милионни посещения от страна на чужденците.

Местата обозначават като природни забележителности са под закрилата на държавата, която създава свои механизми за съхранението, защитата и развитието на тези райони. Ние гражданите на Република България, също така и чужденците, които посещават нашата страна сме отговорни за съхранението и запазването на богатствата, тъй като ако ние не бъдем достатъчно бдителни и загрижени, друг няма кой да се погрижи за природните, историческите, архитектурните забележителности, които са от голяма значимост, не само за развитието и съществуването на туризъмът на територията на страната ни, но и за съхранението на нашите обичаи, нрави и народностно самосъзнание. За да познаваме своята история от момента на нейното зараждане до днес. За да можем гордо да се представим пред другите страни с една богата и наситена със забележителности култура.

ИЗЛОЖЕНИЕ

➤ Местоположение и туризъм

България се намира в Югоизточна Европа, в североизточната част на Балканския полуостров. Тя е европейска, балканска, черноморска и дунавска страна. Географското положение на страната ни я поставя на кръстопътя между Европа, Азия и Африка.

През България преминават много от главните общоевропейски транспортни коридори, тъй като тя се явява транзитна територия и транспортен кръстопът между

Западна Европа, Близкия и Средния Изток и Средиземноморието (фиг. 1). Основните транспортни направления се дублират с железопътни линии. Излазът на България на Черно море я свързва с всички причерноморски страни, а чрез река Дунав страната ни се свързва с транспортния коридор Рейн - Майн - Дунав и с вътрешната мрежа от водни пътища на Западна Европа.

Фиг. 1

Казаното дотук, несъмнено превръща България в една завидно привлекателна и лесно достъпна туристическа дестинация, както за страните от Европейската общност и Балканският полуостров, така и за страните от близкия Изток (таблица 1, фигура 2).

ПОСЕЩЕНИЯ НА ЧУЖДЕНЦИ В БЪЛГАРИЯ ПО ЦЕЛ НА ПЪТУВАНЕТО И ПО СТРАНИ ПРЕЗ МЕСЕЦ СЕПТЕМВРИ 2014 ГОДИНА

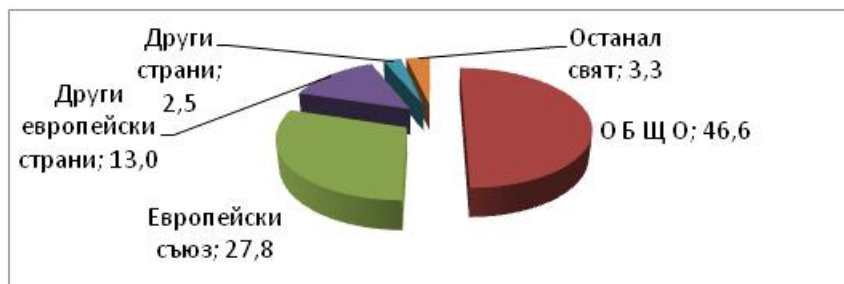
Таблица 1

(Брой)

Страни	Общо	Цел на пътуването			относителен дял на пътуванията свързани с почивка и екскурзия от общо, %
		Почивка и екскурзия	Служебна	Други ¹	
О Б Щ О	110 7992	51687	17059	42053	46,6
Европейски съюз	709 348	30799	14426	25709	27,8
Други европейски страни	299 393	14413	20779	13448	13,0
Други страни	304 59	27824	958	1677	2,5
Останал свят	687 92	36924	4589	27279	3,3

¹ В колона "други" са включени следните причини за пътуване - "гостуване", "транзит" и "други"

Източник: НСИ и собствени изчисления

Фиг.2

От таблица 1 и фигура 1, ясно се вижда, че на база относителния дял на пътуванията, които се осъществяват към България с цел туризъм процентно приближава почти половината от всички осъществени пътувания 46,6 %. Видно е още, че страните в рамките на Европейската общност реализират 27,8% от общо направените пътувания. Наблюдава се по-слаб интерес от категорията страни в останалия свят и други страни, като процентното изражение е 3,3% и 2,5%.

Може да се направи извода, че България е страна с изключително балгоприятно географско положение, което оказва своето влияние върху развитието на основните фактори, значими за осъществяването и просперитета на туристическата дейност на нейната територия. Тъй като туризма е един от важните стопански отрасли за всяка страна, колкото по-развит е той, толкова по-значима и богата е дадената страна.

➤ **Правен статут на организациите за управление на туристическите райони.**

- **Държавна политика и органи за управление на туризма-организационна структура (фиг. 3)**

Държавната политика в областта на туризма се определя от Министерския съвет. Той по предложение на министъра на икономиката, енергетиката и туризма одобрява Национална стратегия за устойчиво развитие на туризма и стратегии за развитие на отделните видове туризъм. От своя страна мисията на Министерството на икономиката и енергетиката е да води ясна и прозрачна икономическа, енергийна и туристическа политика, която да защитава държавния и обществен интерес. Тази политика е основана на европейските принципи.

Фиг. 3

Министърът на икономиката, енергетиката и туризма притежава някои основни функции, които са свързани с осъществяването дейностите на туризма: разработва и контролира изпълнението на Националната стратегия за устойчиво развитие на туризма и на стратегии за развитие на отделни видове туризъм, разработва и изпълнява национална маркетингова стратегия, разработва и утвърждава концепция за туристическо райониране на страната, осъществява координацията и взаимодейства с

организациите за управление на туристическите райони при реализацията на националната маркетингова стратегия и разработването на маркетинговите стратегии на туристическите райони, взаимодействия с компетентните държавни органи и с териториалните органи на изпълнителната власт, организира и координира съвместната дейност при провеждането на националната политика в туризма, финансовото осигуряване и изпълнение на стратегиите и програмите, издава, съгласува и предлага на Министерския съвет проекти на нормативни актове в областта на туризма и контролира тяхното прилагане, подпомага дейността по привличане на инвестиции и съдейства за реализиране на проекти за устойчиво и балансирано развитие на туризма на национално, регионално и местно ниво, включително за изграждането и развитието на инфраструктурата, свързана с туризма, ръководи Националния съвет по туризъм, извършва регистрацията на туроператорите и туристическите агенти, налага глоби и имуществени санкции.

За да бъде осъществена координацията и сътрудничеството в областта на туризма се създава Национален съвет по туризъм (НСТ). Той се явява консултативен орган към министъра на икономиката и енергетиката. Състои се от председател, заместник председател и членове. Неговата дейност се подпомага от секретариат. Министърът на икономиката, енергетиката и туризма със заповед поименно определя състава на NST, който като цяло подпомага неговата дейност с въпроси, които са свързани с туризма и провеждането на ефективна политика, насочена към поддържане, развитие и просперитет на туризма в България. Въпроси, насочени към политиката, създаването на програми, концесии за развитие на туризма, обсъждане на териториалното развитие, поддържането на инфраструктурата и много други. Съветът изразява становища и дава предложения, свързани с маркетинга и рекламата на България като туристическа дестинация.

Към министъра на икономиката, енергетиката и туризма се създават и Експертна комисия по регистрация на туроператори и туристически агенти (ЕКРТТА) и Експертна комисия по категоризация и сертификация на туристически обекти (ЕККСТО).

Друг важен орган назначаван от Министерския съвет е областният управител, който представлява териториален едноличен орган на изпълнителната власт в България. Притежава обща компетентност, и е представител на правителствената и държавната власт в някой от неговите областни региони. Той разработва областната стратегия и участва в разработването на програми за развитието на туризма на територията на областта. Общинският съвет от своя страна приема програмата за развитие на туризма на територията на общината в съответствие с приоритетите на областната стратегия, маркетинговата стратегия на туристическия район и съобразно местните туристически ресурси и потребности. Общинският съвет е орган на местното самоуправление в дадената община.

Кметът на общината е друг едноличен орган на изпълнителната власт с обща компетентност, а не на местното самоуправление (Общински съвет). Кметът на тази община, на която има изградени и функциониращи места за настаняване, създава консултативен съвет по въпросите на туризма, той със заповед определя броя и поименния му състав. Кметът утвърждава правилник за организацията и дейността на консултативния съвет по въпросите на туризма. Към кметът на общината се създава и общинска експертна комисия по категоризация на туристически обекти. Процедурата за определянето членовете на комисията и тяхната дейност е същата като посочената по-горе.

➤ **Правен статут на организациите за управление на туристическите райони (ОУТР)**

Територията на страната ни е разделена на обособени територии, носещи наименованието туристически райони (фиг. 4). Целта е формирането на регионални туристически продукти и осъществяването на регионален маркетинг и реклама. Тези райони покриват територията на цялата страна като се съобразяват с общинските административни граници. Това което е от значимост е, че територията на една община не може да бъде разделяна между два района и едновременно с това не може да принадлежи към два различни туристически района. Районите имат наименование, лого и слоган.

Фиг. 4

Туристическите райони се управляват от организации за управление на туристическите райони. Тези организации са доброволни, като чрез сътрудничество и взаимопомощ в интерес на членовете си и в обществен интерес извършват дейности, които са свързани с формирането на регионални туристически продукти и осъществяването на регионален маркетинг и реклама на определена територия - туристически район.

Организациите за управление на туристическите райони са юридически лица, които се учредяват и регистрират по реда на Закона за туризма. В ОУТР могат да членуват туристически сдружения, които са вписани в Националния туристически регистър, общински и областни администрации, научни организации, институти и училища, намиращи се в областта на туризма, сдружения на потребителите и други организации, чието седалище, място за извършване на дейността се намират на територията на туристическия район, национални, общински, регионални музеи, национални и природни паркове. Условието за последните изброени е да се намират на територията на района.

Организациите за управление на туристическите райони осъществяват своите дейности под контрола на държавата и подпомагани от нея, съгласно Закона за туризма. Те са съобразени с националната политика в областта на туризма, която се провежда от Министерството на икономиката, енергетиката и туризма.

С помощта на Организациите за управление на туристическите райони за в бъдеще време се очаква постигането и реализацията на следните стратегически цели:

1. Утвърждаване на позитивен имидж на българския туризъм и повишаване на разпознаваемостта на България като привлекателна целогодишна дестинация с характерна национална идентичност, запазени културни традиции и съхранена природа;
2. Повишаване на конкурентоспособността на дестинация България на световния пазар чрез повишаване на качеството на туристическия продукт, силен бранд на дестинацията и продуктова специализация и диверсификация;
3. Въвеждане на международни стандарти и добри европейски практики и внедряване на иновативни продукти, информационни и комуникационни технологии в унисон с изискванията на туристическото търсене;
4. Насърчаване на вътрешния пазар – структуриране на политики в подкрепа на развитието и позиционирането на продукти, отговарящи на вътрешните пазарни тенденции;
5. Стимулиране ролята на туризма като решаващ фактор за развитието на пазара на труда чрез повишаване квалификацията, производителността и адаптивността на работната сила.

➤ **Политика на държавата в областта на туризма, в частност устойчивото му развитие**

Държавната политика за устойчиво развитие на туризма в България се интегрира в секторните политики и се осъществява от министъра на икономиката и енергетиката с участието на другите органи на централната и териториалната изпълнителна власт в рамките на тяхната компетентност. Осъществяването на сътрудничество и координацията в областта на туризма се осъществява от Националния съвет по туризъм (НСТ) като консултативен орган към министъра на икономиката, енергетиката и туризма. Освен държавата, в процеса на формиране и провеждане на туристическата политика на страната са допуснати до участие заинтересованите частни субекти, като тази възможност им е предоставена чрез включването им в дейността на различни консултативни и експертни звена, които подпомагат определянето и провеждането на националната и местна туристическа политика. Участието на представители на туристическия бранш в основните органи и организации на всички нива – Национален съвет по туризъм, Организации за управление на туристическите райони, експертни комисии към централната и местна администрация, консултативни съвети при кметовете на общини, е предпоставка за максимална откритост, публичност и прозрачност на действията по формиране на политики и вземане на решения в областта на туризма. Тази публичност дава възможност на бранша да участват в процеса на вземане на решения и е гаранция за по-голяма законност, ефективност и отговорност на управлението в туризма.

Всички субекти, които са свързани с туризма трябва да имат конкретни отговорности и ангажименти, свързани с неговото развитие и управление, произтичащи от собствената им специфика и интереси.

- а) Специфичните ангажименти на държавата:
- дългосрочно планиране на туризма на национално, регионално и местно равнище;
 - създаване на конкурентна бизнес среда без инфлационни напрежения;
 - осигуряване на туристическата политика и процеса на вземане на управленски решения с качествена статистика и информация;

- поддържане на професионално отношение, финансиране и координация във връзка със задоволяване на регионалните/локалните потребности от инфраструктура, промоция и маркетинг, наемане на работа, обучение;
- развитие на човешкия капитал;
- либерализиране на търговската дейност, транспорта и комуникациите за намаляване на ограниченията за пътуване и за инвестиране;
- създаване на стабилност, сигурност и доверие между потребители и инвеститори;
- стимулиране на продуктовото разнообразие, което създава търсене;
- инвестиране в технологични иновации за подпомагане на стабилното и ефективно развитие на туризма;
- осигуряване на гаранции за опазване на природните и културните туристически ресурси за поколенията.

b) Частният туристически бизнес има следните ключови задачи:

- да разширява пазарното си присъствие чрез промоция, но и чрез защита на природните ресурси, локалното културно-историческо наследство и начинът на живот;
- да стимулира кариерното израстване, обучението и развитието на по- малките фирми;
- да осигурява предоставянето на оригинални, традиционни и с голямо разнообразие туристически продукти, които намаляват сезонността и увеличават ефективността от развитието на туризма;

c) В стратегията за устойчиво развитие на туризма обхващаща периода слез 2030 г. са предвидени следните ключови задачи:

- да увеличава възможностите на туристите за избор като предоставят услуги с високо качество и създават допълнителна стойност срещу техните пари;
- да приема и внедрява стандартите за качество на всички равнища и за всички дейности, включително квалификацията на персонала;
- да възприема, прилага и разпространява добрите практики в туристическия сектор за да мултиплицира ползите и ефектите;
- да комуникира ефективно с околната среда, в която туристическите предприятия осъществяват своята дейност като използва и защитните си организации, включително за активно подпомагане на действията на държавата на стратегическо и местно равнище.

Частният туристически бизнес може да се справи с присъщите му задачи само ако развитието на туризма в новите условия се поддържа освен от държавата и от гражданското общество, т. е. от публичния сектор.

d) Специфичните задачи, които трябва да се решават чрез широко коопериране на субектите предполагат:

- поддържане на най-добрите практики на туристическо развитие чрез провеждане на регионална политика в областта на транспорта, човешките ресурси, околната среда, развитието на инфраструктурата и на селското стопанство;
- създаване на условия за партньорство за цялостно развитие на туристическата дестинация;
- поддържане на процес на постоянно консултиране, включване в различни дейности и получаване на изгоди от тях за всички, съпричастни към развитието на туризма субекти;
- реструктуриране на националните туристически органи;

- формулиране на политика за околната среда с постижими цели, за да се избягва опасността от хаотично свръх развитие;
- развитие на човешките ресурси и разгръщане на техните умения без ограничения;
- сътрудничество за предоставяне на необходимата информация за анализ и за формиране на политиката на публичния сектор;
- съвместна работа чрез механизмите на частния сектор и на действията на властите за гарантиране на сигурността на всички от туристическия сектор.

е) Проблеми при управлението на туризма в България, ограничени до специфичната туристическа политика:

- липса на обособена цялостна организационна структура за управление на туризма за осигуряване на взаимодействието между държавата и частния сектор;
- недостатъчна взаимоотноовъзрзаност и координация на туристическата политика с другите политики /икономическа, данъчна, социална, екологична, регионална, транспортна, външна, по сигурността и др./;
- честа динамика на компетентния държавен орган по туризма, структурни и персонални промени в националната туристическа администрация;
- недостатъчно ефективно осъществяване на контрол от гледна точка на защита на правата на туристите - потребители, поради липса на специализиран орган/звено за контрол по спазване Закона за туризма;
- недостатъчен капацитет и квалификация на кадрите при управлението на различните нива.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Изводи и препоръки:

- ✓ Проблемите, тенденциите на международно и национално ниво и новите предизвикателства в туристическия сектор налагат необходимост от взимане на решение за избор на подходящия модел за управление (държавен орган в туризма, национална туристическа организация и др.). Различията между отделните страни се проявяват в нейното управление. За целта следва да се проучи и вземе предвид опита и съществуващите „добри практики” на различните страни, при Стратегията за устойчиво развитие на туризма, хоризонт 2030 зачитане на местни условия и при отчитане на спецификите на националния контекст на туристическата дестинация.
- ✓ Създаване на правни възможности за засилване на ролята на частния сектор във финансирането на туристическата политика и реклама. Институционална и законодателна подкрепа на партньорства в туризма с активното участие на туристическите сдружения и организациите за управление на туристическите райони и общините;
- ✓ Подкрепа и стимулиране на академичната наука и приложната изследователска дейност като ефективна възможност за съвместна дейност между правителствените и научно - образователните институции; засилване на връзките между системата за обучение по туризъм и туристическата политика;
- ✓ Създаване на специализиран орган(и) за контрол в туризма или повишаване броя и капацитета на Комисията за защита на потребителите, с цел ефективен контрол върху туристическите дейности и предоставянето на туристически услуги.

ЛИТЕРАТУРА

- [1] Закон за туризма (2013 година)
- [2] Официален сайт на Министерство на икономиката и енергетиката на Република България
- [3] Официален туристически портал на България
- [4] Стратегия за устойчиво развитие на туризма в България 2014-2030г.
- [5] Национален статистически институт

LAW STATUS OF THE ORGANIZATIONS CONTROLLING THE TOURIST REGIONS- PRECONDITION FOR TOURISM PROGRESS IN BULGARIA

Miroslava Kirilova, Gergana Kirilova
miroslava.stefchova@mail.bg, g.kirilova@mail.bg

University of National and World Economy, 1700 Sofia
BULGARIA

***Key words:** tourism, tourist regions, law status.*

***Abstract:** Bulgaria is a country with excellent geographic location which effects on the progress of the main factors, they are important for the making and the prosperity of the tourist activity of its territory. The fact is that the tourism is one of the most important economical branches for every country. When tourism is developed properly, the country becomes richer.*

In the article you can see the factors effecting on the developing of the tourism in Bulgaria, and also the organizations responsible for their law status and politics which are contributing for the tourism in Bulgaria.